

TÜRKİYE TELEKOMÜNİKASYON SEKTÖR RAPORU

TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ
TÜRKİYE TELEKOMÜNİKASYON MECLİSİ

30 Nisan 2009

TOBB Yayın Sıra No:

Önsöz

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türk özel sektörünün en üst düzeyde yasal temsilcisi sıfatı ile özel sektörümüzün ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalar yürütmüş, sorunlarına çözüm aramış ve özel sektörün istikrarlı bir biçimde gelişimine katkıda bulunmuştur.

Sektörlerimize daha kapsamlı hizmet sunulması ihtiyacı doğrultusunda ve bu hizmetlerin geliştirilmesi perspektifinde 18 Mayıs 2004 tarih ve 5174 sayılı **Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun** 57'nci maddesine dayanılarak "Türkiye Sektör Meclislerinin Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği" hazırlanmıştır. 12 Şubat 2005 tarih ve 25725 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmeliđimize istinaden Birliđimiz şemsiyesi altında 52 adet Türkiye Sektör Meclisi oluşturulmuştur.

Türkiye Sektör Meclisleri Temmuz 2006 tarihinden bu yana faaliyetlerine devam etmektedir. Bu süreçte varolan ihtiyaç ve sektörden gelen talep üzerine meclis sayısı 56 olmuştur.

Türkiye Sektör Meclisleri, sektörün tüm ilgilileri taraflarını bünyesine alan entegre yapısıyla, yerel olduğu kadar uluslararası nitelik taşıyan sektörel bir bakış açısıyla ve bugünün yanında geleceği kuşatan strateji ve vizyonuyla, Dünyadaki benzer örneklerinden daha kapsamlı hizmetler sunmaya yönelmiş bir yapıdır; sektörümüze ve ekonomimize büyük faydalar sağlama potansiyeli taşıyan önemli bir oluşumdur.

Meclisler, firmaların, sektörel kuruluşların ve ilgili kamu kurumlarının üst düzey yöneticileri ile temsilcilerini bünyesine katan önemli bir buluşma noktasıdır. Türkiye Sektör Meclisleri, yelpazesi içine aldığı tüm ekonomik sektörler için radikal bir adımı temsil etmektedir. Sektörel kurum ve kuruluşların tek bir çatı altında toplanabilmesi, sorunların çözümü ve sektörlerimizin ülke ekonomisine katkılarının artırılması yolunda önemli bir

taahhüdün göstergesidir. Meclis içerisinde sağlanan birlik ve beraberlik ortamı, ortak görüşlerin oluşturulmasına ve ortak kararların alınmasına imkan sağlamıştır. Ortak kararlar doğrultusunda başlatılan girişimlerden ilgili merciler nezdinde daha olumlu sonuçlar alınmaktadır. Bu sektörel yapılanma ile kamu-özel sektör ortaklığının etkin biçimde hayata geçirilebileceği sağlam bir zemin oluşturulmuştur.

Meclis faaliyetleri çerçevesinde, Meclis çalışmalarından daha fazla verimin alınabilmesi, farklı görüş ve düşüncelerin uyumlaştırılması, tutarlılık sağlanması, sektörün mevcut durumu ve geleceğe yönelik beklentileri konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla Meclislerimiz tarafından sektör raporları hazırlanmıştır.

Hazırlanan sektör raporunun sektörel politika ve stratejilerin oluşturulması, geleceğe yönelik projeksiyonlara ve piyasa araştırmalarına ışık tutması açısından faydalı olacağı düşüncesiyle sektörümüze, camiamıza ve ilgililere hayırlı olmasını dilerim.

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
Başkan

Önsöz

Telekomünikasyon, kalkınmanın temel altyapısını oluşturan sektörler arasında yer almaktadır. Bu sektörler olmaksızın kalkınmanın gerçekleşmeyeceği genel kabul gören bir husustur.

Telekomünikasyon sektörü; diğer tüm sektörlerin kesişim noktasında bulunması özelliği ile sektöre yapılan yatırımların etkisi sadece sektörle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda tüm ekonomik yapının gelişmesine de olumlu katkılar sağlamaktadır.

Ülkemizde de telekomünikasyon sektörünün gelişmesi, turizmden bankacılığa tüm sektörleri olumlu etkileyecek, ülkemiz kalkınmasında çok önemli rol oynayacak ve verimliliği tetikleyecektir. Buna bağlı olarak sektörümüzün, dünyamızda bugüne kadar görülmemiş düzeyde yaşanan küresel ekonomik krizin aşılmasında ülkemize vereceği desteğin de tartışılmaz olduğu düşünülmektedir.

Birçok gelişmiş ülke ve gelişmekte olan ülke bu gerçeklerden yola çıkarak anahtar konumdaki telekomünikasyon sektörünün daha hızlı gelişmesi için tedbirler almaktadırlar. Bu doğrultuda ülkemizde de sektörümüzün stratejik ve öncelikli sektörler arasında değerlendirilmesi, vergi, serbestleşme başta olmak üzere ilgili tüm düzenlemelerin süratle hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sektör raporumuzda; yukarıdaki değerlendirmelerimiz ışığında telekomünikasyon sektörünün ülkemizde içinde bulunduğu durumu ortaya koyarken, AB ve bazı uluslar arası dokümanlardaki veri ve değerlendirmelerden yararlanarak başka ülkelerle karşılaştırması da yapılmaya çalışılmıştır.

Raporumuz; üyelerimiz tarafından ortaya konulan görüş ve değerlendirmeler çerçevesinde hazırlanan, Meclisimize ait ilk sektör raporu olma özelliğini taşımaktadır.

Sektör Raporumuzun ülkemizin kalkınmasına ve sektörümüzün gelişmesine katkı sağlayacağı inancını ve umudunu taşımaktayız. Bu vesile ile hazırlanmasında bilgi, belge, görüş ve önerileri ile katkı sağlayan değerli; Türkiye Telekomünikasyon Meclisi üyelerine, emeği geçen TOBB mensuplarına ve bu imkanı sağlayan TOBB Yönetim Kurulu'na teşekkür ve şükranlarımı arz ederim.

Saygılarımla,

Murat DURSUN
Türkiye Telekomünikasyon Meclisi Başkanı

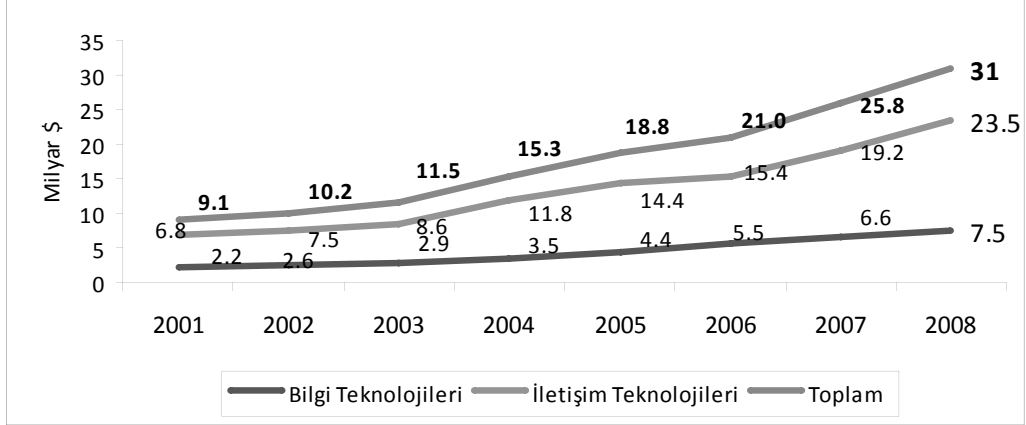
İçindekiler

KISALTMALAR	viii
1. SEKTÖRÜN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ	1
2. SEKTÖRÜN SWOT ANALİZİ	7
3. YATIRIM ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ İLE BÖLGESEL TEŞVİK VE YARDIMLAR.....	9
4. SEKTÖRDE YENİ YÖNELİMLER	11
5. SEKTÖRÜN DIŞ PIYASALARDAKİ DURUMU	16
6. SEKTÖRÜN YAPISAL SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI.....	18
7. SEKTÖRÜN AB UYUM SÜRECİNDE GELDİĞİ NOKTA ve KARŞILAŞILAN UYUM SORUNLARI	30
8. SEKTÖREL YAPILANMA	32
9. SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI VE VERİMLİLİK.....	33
10. GENEL DEĞERLENDİRME	33
KAYNAKÇA	36

KISALTMALAR	
3G/3N	Third Generation (Üçüncü Nesil Mobil Telekomünikasyon Sistemi)
ADSL	Asymmetrical Digital Subscriber Line
CEPT	European Conference Postal and Telecommunications Administrations
DSL	Digital Subscriber Line
ERG	European Regulators Group (AB resmi regülasyon kuruluşu)
ETSI	European Telecommunications Standardization Institute
GMPCS	Global Mobile Personal Communications by Satellite
GSM	Global System for Mobile Communications
GSMA	GSM Association
GTE	Genişbant Telsiz Erişimi
IP	İnternet Protokolü
IPTV	İnternet Protokolü Üzerinden TV yayını
IRG	Independent Regulators Group
ITS	International Telecommunications Society
ITU	International Telecommunication Union
JICA	Japan International Cooperation Agency
LAN	Local Area Network
MOBISAD	Mobil İletişim Araçları ve Bilgi Teknolojileri İşadamları Derneği
MVNO	Mobile Virtual Network Operator
OECD	Organization for Economic Co-Operation and Development
OKTH	Ortak Kullanımlı Telsiz Hizmetleri
PDA	Personal Digital Assistant
PSTN	Public Switched Telephone Network
STH	Sabit Telekom Hizmetleri
TEDER	Telekomünikasyon ve Enerji Hizmetleri Tüketici Hakları ve Sektörel Araştırmalar Derneği
TELKODER	Serbest Telekomünikasyon İşletmecileri Derneği
TEMIC	Telecommunications Executive Management Institute of Canada
TÜTED	Tüm Telekomünikasyon İşadamları Derneği
UMTH	Uzak Mesafe Telefon Hizmetleri
UMTS	Universal Mobile Telecommunications System (3G)
USTTI	United States Telecommunications Training Institute
VoIP	Voice Over Internet Protocol
WiMax	Worldwide Interoperability for Microwave Access

1. SEKTÖRÜN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Ülkemizde Telekomünikasyon pazarının toplam büyüklüğü yaklaşık 23,5 milyar USD'dir. Bunun 17,5 milyar USD'lik kısmını hizmetler, yaklaşık 6 milyar USD'lik kısmını ise önemli ölçüde ithalata dayalı olan yazılım, donanım ve cihaz pazarı oluşturmaktadır.

Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

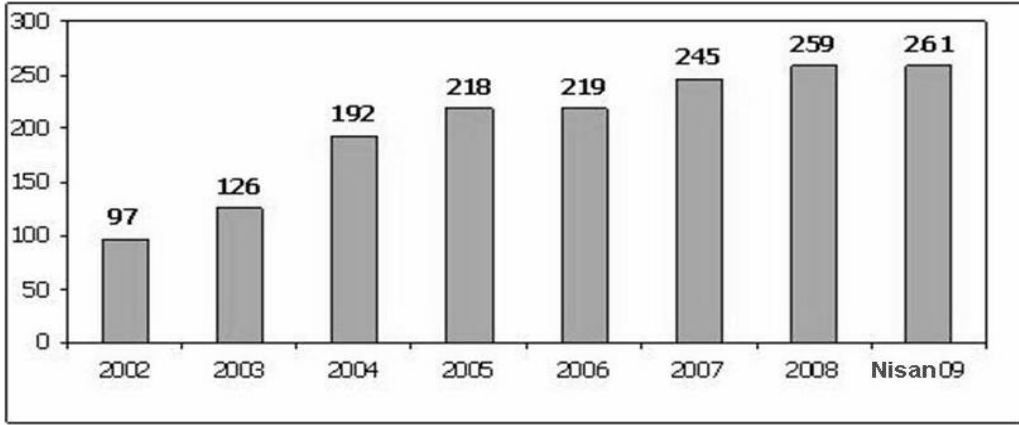
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından, Sabit Telekomünikasyon hizmetleri alanında Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin, Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri alanında Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.'nin etkin piyasa gücüne sahip oldukları belirtilmektedir. İnternet erişimi alanında ise TTNET A.Ş.'nin %94,6 pazar payına sahip işletmeci olduğu görülmektedir.

Telekomünikasyon sektörünün birçok alanında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yapılmış olan yetkilendirmeler çerçevesinde, 30 Nisan 2009 itibarı ile toplam yetkilendirilen işletmeci sayısı 261'dir.¹

¹ http://www.tk.gov.tr/doc/lisans/isletmeci_sayilari.htm

Tablo 1. Yetkilendirme ve Hizmet Türlerine Göre İşletmeci Sayıları		
YETKİLENDİRME TÜRÜ	HİZMETLER	İŞLETMECİ SAYISI
GÖREV SÖZLEŞMESİ	Uydu ve kablo TV Hizmetleri	1
	GÖREV SÖZLEŞMESİ TOPLAM	1
İMTİYAZ SÖZLEŞMESİ	GSM PAN Avrupa Mobil Telefon Sisteminin Kurulması ve İşletilmesi	3
	IMT-2000/UMTS Altyapılarının Kurulması ve İşletilmesi ile Hizmetlerin Sunulması	3
	Çeşitli Telekomünikasyon Hizmetleri	1
	İMTİYAZ SÖZLEŞMESİ TOPLAM	7
1.TİP TELEKOMÜNİKASYON RUHSATI (TR)	Henüz verilmemiştir.	
	1. TİP TR TOPLAM	0
2.TİP TELEKOMÜNİKASYON RUHSATI (TR)	Uydu Telekomünikasyon Hizmeti	20
	Uydu Platform Hizmeti	2
	GMPCS Mobil Telefon Hizmeti	5
	Karasal Hatlar Üzerinden Veri İletim Hizmeti	24
	Ortak Kullanımlı Telsiz Hizmeti	55
	Uzak Mesafe Telefon Hizmeti	31
	Altyapı İşletmeciliği Hizmeti	16
	Kablo Platform Hizmeti	5
	Rehberlik Hizmeti İşletmecileri	8
	2. TİP TR TOPLAM	166
GENEL İZİN (Gi)	Kablolu ve Kablosuz İnternet Servis Sağlayıcılığı Hizmeti	87
	GENEL İZİN TOPLAM	87
GENEL TOPLAM		261

Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

1840 yılında kurulan ve "Postahane-i Amirane" adıyla hizmet vermeye başlayan günümüzün Türk Telekom'u, 1995 yılına kadar PTT adı altında faaliyetlerini sürdürmüştür. 1995 yılında telekomünikasyon ve posta hizmetlerinin birbirinden ayrılması sonucu sabit telekomünikasyon hizmetleri yeni kurulan Türk Telekomünikasyon A.Ş. tarafından verilmeye devam edilmiştir. Sabit telekomünikasyon işletmecisi Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin hisselerinin %55'i 2005 yılında Öger Telekomünikasyon A.Ş.'e satılarak özelleştirilmiştir. Hazineye ait %45 hissenin %15'lik kısmı Mayıs 2008'de halka arz edilmiştir. Devlet'in Türk Telekom'daki hisse oranı böylece %30'a düşmüştür.

Telekomünikasyon Sektörünün serbestleşen ancak belirli sorunların yaşandığı Uzak Mesafe Telefon Hizmetleri, İnternet Servis Sağlayıcılığı gibi alanlarında, işletmecilerin kimi zorluklar içinde olduğu bilinmektedir. Henüz yeterli rekabet ortamı sağlanamamış olduğundan, yerleşik işletmeci karşısında yeni işletmecilerin güçlenemediği ve serbestleşmenin derinlik kazanamadığı ifade edilebilir.

Sabit telekomünikasyon hizmetleri alanında lisanslı işletmeciler arasında birleşme ve satın almalar devam etmektedir.

Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri piyasasının ilk işletmecileri 1994 yılından itibaren Turkcell ve Telsim olmuşlardır. 1998 yılında her iki işletmeci imtiyaz sözleşmelerini yaparak kendi ticari yapıları içinde faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. Bunu takiben 2000 yılında yapılan Lisans İhaleleri ile Aycell ve Aria 3. ve 4. GSM işletmecileri olarak sektörde yerlerini almışlardır. 2004 yılında Aycell ve Aria, Avea adı altında birleşmişlerdir. Telsim ise 2006 yılında blok olarak

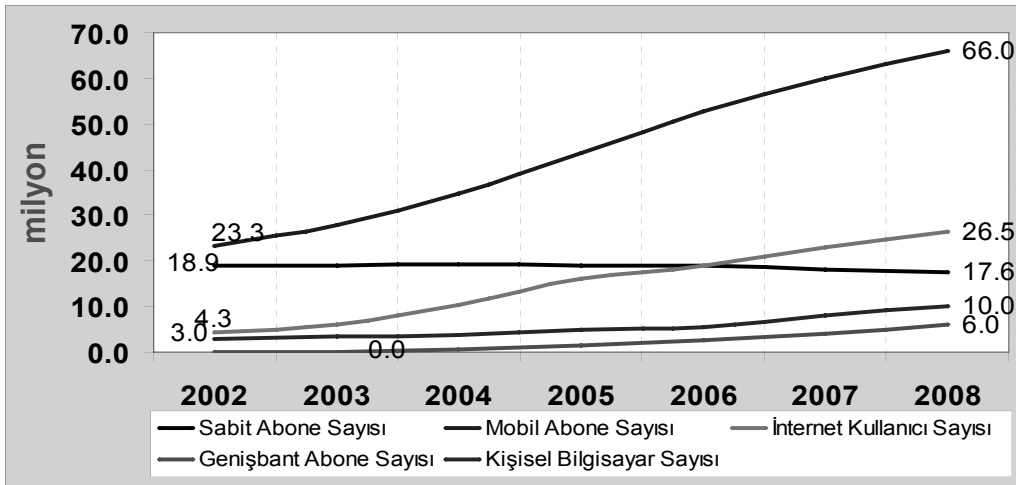
Vodafone'a satılmıştır. Şu anda ülkemizde Avea, Turkcell ve Vodafone olarak 3 GSM işletmecisi hizmet vermektedir.

2004 yılında 5189 Sayılı Yasa ile Türksat A.Ş. kurularak Türk Telekomünikasyon A.Ş. tarafından yürütülmekte olan tüm uydular, yer sistemleri, yörünge hakları Türksat A.Ş'e devredilmiştir. Türksat A.Ş. bu yasa kapsamında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile bir görev sözleşmesi imzalamıştır. 2008 yılında gönderilen Türksat 3A Uydusu ile TV yayıncılığı, VSAT haberleşmesi, kırsal alan telefon ve internet erişimi gibi uydu hizmetlerinde daha geniş kapsama alanında ve daha etkin haberleşme hizmeti verilmeye başlanmıştır.

Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin kurduğu ve gelir paylaşımı modeli ile işletilen Kablo TV Şebekesi 2005 yılında 5335 Sayılı Yasa ile Türksat A.Ş'e devredilmiştir. Bu düzenleme ile Türksat A.Ş.'nin görev sözleşmesi, Kablo TV hizmetlerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Önümüzdeki süreçte Kablo TV Yönetmeliği'nin tekrar çıkarılarak Kablo TV işletmeciliğinin rekabete açılacağı ifade edilmektedir.

Mobil Telekomünikasyonda GSM teknolojisinin hizmet vermeye başladığı 1994 yılından 2009 yılı Nisan ayı sonuna kadar ithalatı yapılan ve 2005 yılında yürürlüğe giren düzenleme ile kayıt dışı olup kayıt altına alınan toplam cep telefonu sayısı 105,5 milyon adete ulaşmıştır. Bu sürede cep telefonu ithalatına harcanan tutarın 22 milyar USD seviyesinde olduğu hesaplanmaktadır.

Milyon	2002	2008	Abone Sayısına Göre 2008 Penetrasyon (%)	Hanehalkına Göre 2008 Penetrasyon (%)	Büyüme Oranı (%)
Sabit Abone Sayısı	18,9	17,6	25	98	-
Mobil Abone Sayısı	23,3	66	92,3	-	186
İnternet Kullanıcı Sayısı	4,3	26,5	37	-	598
Genişbant Abone Sayısı	0,003	6	8,4	37,3	1965

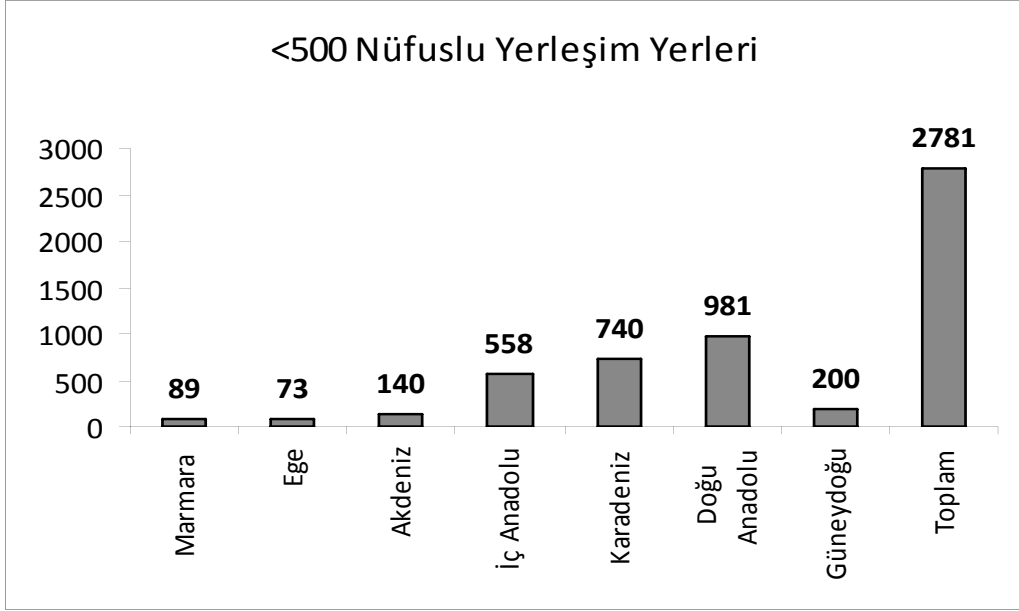
Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Telekomünikasyon sektörünün yüksek oranda kayıt içi olduğu söylenebilir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5392 sayılı kanunla Mobil Telekomünikasyon cihaz piyasasındaki yüksek oranlı kayıt dışılık önemli ölçüde bertaraf edilmiştir. Bununla birlikte özellikle giderek büyüyen ikinci el GSM cihaz piyasasında kayıt dışılık devam etmektedir. Bu konuda yapılacak muhtemel düzenlemeler çerçevesinde çok yakın bir süre içinde bu alanda da kayıt dışılığın önlenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca ADSL modem, DECT, telsiz, sabit telefon teçhizatı gibi alanlarda da kayıt dışılığın sürdüğü bilinmektedir. Sektörün kayıtdışıktan tamamen arındırılması için ilgili kurumlar arası koordinasyon büyük önem arz etmektedir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yakın geçmişte başlatılan piyasa gözetim ve denetleme süreci bu konuda da iyileşme için ümit verici sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

Hali hazırda mobil işletmecilerin ülkemiz coğrafyasındaki kapsama alanı %98 seviyesindedir. Ulaştırma Bakanlığı'nın öncülüğünde başlatılan ve Evrensel Hizmet Fonu ile de desteklenen proje kapsamında nüfusu 500'ün altında olan 2781 yerleşim birimi de dahil olmak üzere 2009 yılı sonuna kadar ülkemizin tamamının kapsama alanına alınması hedeflenmektedir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yayınlanan istatistikî verilere göre, telekomünikasyon sektörünün sabit ve mobil olarak tanımlanan iki temel hizmet alanında 2008 yılı sonu itibari ile sırasıyla 17,6 Milyon ve 66 Milyon abone bulunmaktadır. Bu rakamlar, ilgili alanlarda Avrupa ortalamasının altında bir penetrasyona sahip olduğumuzu, bu nedenle yeni yatırımların gerçekleştirilmesi ve işletmecilerin pazar paylarını artırabilmeleri için fırsatların bulunduğunu göstermektedir.

Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Bu başlık altında bir hususa da değinmek gerekmektedir. Yapılan tüm değerlendirmelere rağmen Telekomünikasyon Sektörünün en önemli eksikliklerinden biri, sektörü oluşturan bileşenlerin büyüklükleri ve sayısal değerleri hakkında sağlıklı istatistikî verileri elde etmede ilgili kurumlar nezdinde sistemli bir çalışma ve bütçenin bulunmamasıdır.

2. SEKTÖRÜN SWOT ANALİZİ

Türk telekomünikasyon sektörünün stratejik açılımlarına ilişkin olasılıkların değerlendirilmesi amacıyla yapılan SWOT analizi 2 - 3 - 4 ve 5 nolu tablolarla sunulmaktadır.

Tablo 2. Sektörün Güçlü Yanları

G1. Genç ülke nüfusu
G2. Telekomünikasyon hizmetleri pazarının doaygunluğa ulaşmamış olması
G3. Uluslararası standartlar konusunda yeterince birikimin sağlanmış ve CE işaretleme uygulamasının yerleşmiş olması
G4. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Piyasa Gözetim ve Denetleme Yapısının kurulmuş olması
G5. STK'lar arasında ve STK'lar ile ilgili Kurumlar arasında yakın işbirliği
G6. Ülkemizin coğrafi konumu
G7. Yetişmiş insan gücü
G8. Girişimcilerin varlığı

Tablo 3. Sektörün Zayıf Yanları

Z1. Serbestleşmenin henüz yeterli derinlikte olmayışı
Z2. Ar-Ge ve İnovasyona dayalı yeterli yerli katkının olmaması
Z3. Rekabet öncesi işbirliği kültürünün gelişmemesi
Z4. Altyapıya dayalı rekabetin oluşmaması
Z5. Sektör üzerinde yüksek orandaki vergi yükü
Z6. Dışa (ithalata) bağımlılık
Z7. Teknoloji odaklı yapıdan pazar odaklı yapıya tam geçiş yapılamamış olması
Z8. Kurumsallaşma kültürünün yeterince benimsenmemiş ve yaygınlaşmamış olması
Z9. Sektör bileşenlerinin büyüklükleri ve sayısal değerlerinin tespitinde kurumlar nezdinde sistemli bir çalışma ve bütçenin bulunmaması

Tablo 4. Sektörün Önündeki Fırsatlar

F1. Coğrafi avantajın kullanılarak bölgesel Hub olma fırsatı
F2. Serbestleşmenin güçlenmesi halinde başta işletmeciler olmak üzere sektör firmalarının güçlenmesi ve istihdamın artması
F3. Kişi başına elde edilen gelirlerin artırılması
F4. Telekomünikasyon hizmetlerinde yakınsama ile gelişme
F5. Gelişmeye ve Büyümeye açık İç ve Çevre Pazar imkânları

Tablo 5. Sektörün Önündeki Engeller

T1. İletişim üzerindeki vergi yükünün aşırı yüksekliği
T2. Siyasi otoritenin sektöre verdiği desteğin pazarın gelişmesi için yeterli olamaması
T3. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından alınan bazı kararların etkin bir şekilde hayata geçirilmesi süreçlerinde yaşanan gecikme ve aksaklıklar
T4. Bugüne kadar Telekomünikasyon sektörünün devletin teşvik ettiği öncelikli ve stratejik sektörlerden biri olarak tanımlanmaması sonucu Ar-Ge ve inovasyona dayanan yerli tasarım ve üretimin; maliyetlerdeki aşırı yükler nedeni ile gelişmemesi
T5. Kamu kurum ve kuruluşlarının telekomünikasyon hizmeti alımlarında, yerleşik işletmecilere öncelik tanıma geleneğinden, son dönemlerde açılan ihaleler yoluyla uzaklaşmaya başladıkları görülmekle birlikte, rekabet ortamının oluşması için bu eğilimin daha da güçlenmesinin sağlanması.
T6. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu'nun kararlarına rağmen kimi kamu kurumlarının kendilerine ait telsiz sistemi kurarak veya ekonomik ömrünü tamamlasa da işletmeye devam ederek telsiz işletmeciliği sektöründeki işletmecilerin gelişimine imkan sağlanmaması
T7. Özellikle Ar-Ge ve inovasyon alanında sektörde rekabet öncesi işbirliği kültürünün gelişmemiş olması
T8. Küresel rekabet koşullarına uyumlu ihracat odaklı bir yaklaşımın ve özellikle KOBİ'LERİN ihracatına destek olacak sektör odaklı ajansların olmaması

3. YATIRIM ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ İLE BÖLGESEL TEŞVİK VE YARDIMLAR

Telekomünikasyon hizmetleri üzerindeki vergi yükünün yüksekliği ve dolayısı ile son kullanıcılara yansıyan yüksek tarifeler hem kişi başına kullanımın düşük olmasına hem de vergi gelirlerinin azalmasına sebep vermektedir. Dolayısı ile telekomünikasyon vergilerinin, iletişimin daha hızlı ve yaygın gelişmesini engelleyici düzeyden, kabul edilebilir düzeylere çekilmesi önemlidir. Bunun yanında ülkemizdeki yüksek vergilendirme, düşük yatırım özendiriciliğine yol açarak yatırım hızını azaltmaktadır. Avrupa ülkelerindeki vergi uygulamaları incelendiğinde, Türk Telekomünikasyon sektöründeki vergi oranlarının diğer tüm ülkelerin çok üzerinde olduğu ve hatta vergiden vergi alınması gibi hiçbir ülkede rastlanmayacak uygulamaların var olduğu görülmektedir.

Telekomünikasyon sektöründeki serbestleşme sürecinde gerekli lisanslar, pazar dinamikleri ve koşulları da değerlendirilerek ve doğru analiz edilerek teknolojiden bağımsız olarak gecikmeksizin verilmeli, rekabetin artırılması için gerekli düzenlemeler zamanında yapılmalı ve sektörde gerek hizmete, gerekse de altyapıya dayalı rekabetin gelişerek son kullanıcıya çok seçenekli hizmet sunulabilmesinin yolu vakit kaybetmeden açılmalıdır.

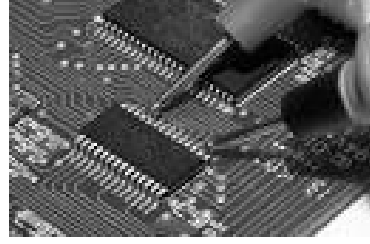

Telekomünikasyon altyapı ve hizmetleri alanında rekabetin artması ile ülkemizde bilişim teknolojisi ürünlerine olan talepte çeşitlenerek artacaktır. Bu amaçla, özellikle Evrensel Hizmet fonundan tüm işletmecilerin ve fonun kurulma amacına uygun çerçevede ülke sathında tüketicilerin telekomünikasyon hizmetlerinden eşit düzeyde yararlanmaları sağlanmalıdır. Böylece az gelişmiş veya gelişmemiş yörelere telekomünikasyon hizmetlerinin götürülmesi ile bu bölgelerde yeni eğitim olanakları oluşturmak suretiyle yeni iş alanları açılması mümkün olabilecektir.

Devletin mal ve hizmet alımına yönelik mevzuatı, telekomünikasyon hizmetlerinin alımı, diğer ürün ve hizmet alımlarından ayrılarak, özellikli bir statüye getirilmelidir. Bu konularda ülke içinde yapılan mal, hizmet üretimini teşvik edici hususlara mutlaka yer verilmelidir.

Telekomünikasyon Sektörünün; ülke ekonomisine katkısı göz önüne alınarak, ekonominin sayısal dönüşümünde, kamu yönetimi kapsamında ele alınan yatırım, mali politika ve paranın yönetimi ile birlikte 4. ayak olacağı

düşünülmelidir. Bu bağlamda hükümetin ticari ve süreçsel düzenlemeler ve vergi indirimi gibi konularda sektör yatırımlarını desteklemesi beklenmektedir.

5746 sayılı yeni Ar-Ge Yasası 28 Şubat 2008 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yasa, Ar-Ge’nin yanı sıra yenilikçiliği de kapsamı içine almaktadır.

İlgili Bakanlıklar ve kurumlar tarafından bu yasaya istinaden çıkarılacak yönetmelikler henüz yayımlanmadığından sektörümüze yönelik istisna ve ayrıcalıklar bilinmemektedir. Ancak yasa ile hedeflenen amaca ulaşılabilmesi, Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri gibi ülkemizin stratejik önemi haiz odak alanlarına mahsus istisna, teşvik ve özendirilmelerin ilgili yönetmeliklerde yer alması halinde mümkün olabileceği kesindir.~

Telekomünikasyon Sektöründe Genişbant erişimin önemi göz önüne alınarak, mevcut şebekelere alternatif 3N, WiMax gibi yeni ve hızlı mobil teknolojiler için hızla eyleme geçme zorunluluğu vardır. Genişbant erişimin yaygınlaşması için altyapı tabanlı rekabetin teşvik edilerek Genişbant yatırımlarının sağlanması gerekmektedir. Bu sayede sektörde kalıcı bir rekabet ortamı oluşacak, hizmet çeşitliliği ve kalitesi artacaktır.

Genişbant yayılımının özellikle küçük şehirler ve kırsal alanlarda operatörler için yüksek maliyetler oluşturduğu düşünüldüğünde bu bölgelerdeki vatandaşlara verilmekte olan ve verilecek hizmetlerin evrensel hizmet fonu ile desteklenmesi sayısal uçurumun da aşılmasında büyük katkı sağlayacağı değerlendirilmelidir. Keza bu alanda gerçekleştirilen projelerin olumlu sonuçları bu değerlendirmeyi güçlendirmektedir. Bununla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığının tüm okulların internete bağlanması projesi örnek gösterilebilir.

Bu bağlamda ülkemiz Genişbant erişim yaygınlık oranlarının, gelişmiş ülkeler düzeyine çekilmesi için gerekli tüm düzenlemeler yapılmalı, teşvikler verilmeli ve önlemler alınmalıdır.

Telekomünikasyon alanında serbestleşmenin ve tam rekabet ortamının sağlanması için, yürürlüğe giren Elektronik Haberleşme Yasası çok önemlidir. Bu aşamada, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından ikincil mevzuat bir an önce bu yasaya uyumlu hale getirilmelidir.

4. SEKTÖRDE YENİ YÖNELİMLER

Telekomünikasyon sektöründe dünyadaki genel eğilimleri 3 ayrı başlık altında toplamak mümkündür. Birincisi, tüm dünyada özellikle 1980 sonrası başlayan **özelleştirme ve serbestleşme** hareketleridir. İkinci başlıkta, **teknolojik gelişmeler ve yeni ürünler** yer almaktadır. Son ve belki de en önemlisi ise hem sabit hem de mobil hizmetlerde farklı teknolojideki platformların **yakınsamasıdır**. Yakınsama kısaca telekomünikasyon, medya ve bilişim teknolojilerini tek bir yapı içinde ele alınması olarak ifade edilmektedir.

Sektörde yaşanan serbestleşme ve rekabet hareketleri raporun diğer bölümlerinde ayrıntılarıyla incelenmektedir. Yeni teknolojiler ve yeni ürünler ses, görüntü ve video sinyallerinin yüksek hızda transferi hem sabit hem mobil şebekelerde yeni nesil platformlar ile gerçekleşmesine yol açarken yine bu gelişmeye bağlı olarak IP, PSTN, DSL, Kablo TV, Wireless LAN, WiMax ve yeni nesil mobil teknolojiler arasındaki yakınsama ile son kullanıcıya zengin servis sunma ortamı sağlanmaktadır.

Yakınsamaya dayalı yaklaşımda, Genişbant erişim ve internet hizmetleri, üzerinde en çok durulan konular haline gelmiştir. Bu yüzden, yakınsamanın yarattığı avantajlardan tüketicinin maksimum faydayı sağlayabilmesi için, serbestleşme sonrası oluşan pazarlarda rekabeti etkin kılmak amaçlanmaktadır.

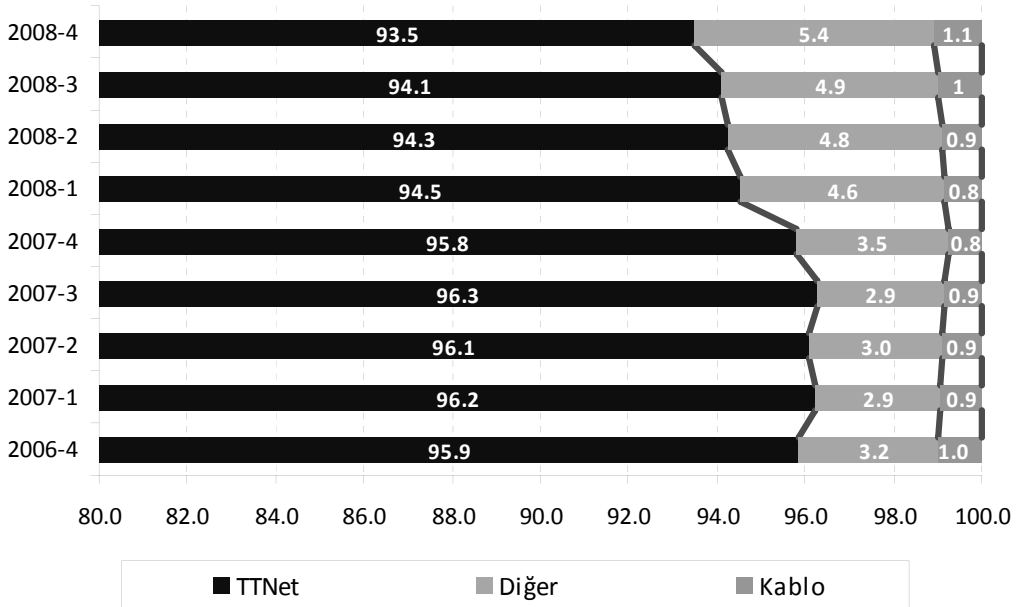
Telekomünikasyon Sektöründe yeni yönelmeleri iki temel başlık altında incelemek mümkündür. Birincisi **“sabit ve mobil hizmet ve teknolojilerde Genişbant talep ve kullanımının yaygınlaşması”** ve diğeri ise yukarıda da ifade ettiğimiz **“yakınsama”**dır.

Genişbant

Dünya Telekomünikasyon sektöründeki eğilimlere ve yeni teknolojilere baktığımızda hem sabitte hem de mobilde yüksek hızda veri taşımaya izin veren Genişbant hizmetlerinin öne çıktığı görülmektedir. Kullanıcıların her geçen gün yeni hizmetler için daha fazla Genişbant'a ihtiyaç duymaları, zaman içinde Genişbant'ın sınır değerlerinin değişmesine neden olmuştur.

Günümüzde gelişmiş ülkelerde her geçen gün artan Genişbant uygulamalarına karşın ülkemiz bu alanda Avrupa ülkelerinin gerisinde kalmıştır. Genişbant penetrasyonunda 30 OECD ülkesi arasında 29. sırada yer alan Türkiye'nin, potansiyelini yansıtmayan bu durumdan kurtularak Genişbant'lı internet erişiminde dünya ile yarışabilir hale gelmesi için, bu alanda rekabetin derhal tesis edilmesi gerekmektedir. Ülkemizde 2008 yılı sonu itibari ile nüfusa göre Genişbant penetrasyonu %8,4 iken hane halkına göre bu oran %37,3'tür. Yaklaşık 6 milyon Genişbant abonesinin %98,5'i DSL, %1,1'i Kablo İnternet ve %0,4'ü de diğer bağlantı çeşitlerini kullanmaktadır.

Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

2007 yılı Temmuz ayı verilerini içeren AB 13. İzleme Raporu verilerine göre 27 Avrupa Birliği ülkesindeki Genişbant internet aboneliklerinin ortalama %46'sı yerleşik işletmeci, %54'ü de alternatif işletmeciler tarafından sağlanmaktadır. Türkiye'de ise 2008 yılı sonu itibari ile internet aboneliklerinin %94,6'sı yerleşik işletmeciler tarafından, %5,4'ü de alternatif işletmeciler tarafından sağlanmaktadır.

AB ülkelerinde Genişbant servislerinin ücretleri düşmekte bu da kullanımı yaygınlaştırmakta ve ekonomiye olumlu katkı yapmaktadır. Ülkemizde ise AB ülkeleri ile kıyaslandığında bu hizmetin halen yüksek fiyatla sunulduğu görülmektedir. Ancak bu kıyaslamayı yaparken yakın zamana kadar yüksek oranda uygulanan ÖV'nin ve diğer vergilerin payını da göz ardı etmemek gerekir.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2008 yılı Nisan ayında gerçekleştirilen Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması sonuçlarına göre; Türkiye’de hanelerin % 24,47’si internet erişim imkânına sahiptir.

İş dünyası yüksek düzeyde İnternet kullanıcısıdır ve e-devlet hizmetlerinden yararlanmaya hazırdır. Bununla birlikte, ADSL gelişim süreci dikkate alındığında, Türkiye AB-25 ülkelerine göre oldukça düşük ancak, hızla yaklaşan İnternet erişim oranına sahiptir.

Yıllar itibarı ile elde edilen verilerin karşılaştırmalarından ülkemizde bilgisayar okur-yazarlık oranının henüz AB ortalamasının altında olmasına rağmen büyük bir hızla arttığı değerlendirilmektedir. Keza Roper Reports Worldwide adlı Amerikan Strateji Şirketinin 30 ülkede yaptığı araştırmada, Türkiye, İnternet kullanıcı sayısı son iki yılda en hızlı artan ülke olarak gösterilmiştir.

Genişbant İnternet erişimi bilgi çağına geçişin en temel gereksinimidir. Genişbant erişim servislerinin sağlıklı bir şekilde yaygınlaştırılması ve son kullanıcılara ulaştırılması toplumun çağ atlamasında, yenilikçi uygulamaların ve altyapı ürünlerinin geliştirilmesi ise bilişim ve İletişim sektörlerinin küresel başarılarında büyük öneme sahiptir. Genişbant İnternet erişim hizmetleri sunumunda dünya genelinde öne çıkan altyapılar ADSL, kablo İnternet olmakla birlikte küresel bir eğilim olarak mobil şebekelerin kullanımının 3N hizmetlerinin yaygınlaşmasına paralel olarak giderek artmakta olduğu görülmektedir.

Veri Akış Erişimi ve Yerel Ağın Paylaşımına Açılması gibi rekabete yönelik uygulamalar, ilgili şirketlerin bu yönde attıkları adımlarla birlikte tam olarak hayata geçirildiği takdirde DSL pazarının büyümesi, penetrasyonun artması, fiyatların düşmesi ve hizmet çeşitliliğinin sağlanması mümkün olacaktır. Bunu sağlamak için kablo İnternet hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve bu alanda rekabetin tesis edilebilmesi için gerekli adımların atılması büyük önem arz etmektedir. Atılması gereken bir diğer adım da VoIP hizmetinin şehir içi görüşmelerde de uygulamaya geçmesini sağlayacak ilgili yönetmeliğin çıkarılmasıdır. Böylece

ADSL ve Kablo İnternet üzerinden alternatif VoIP operatörleri çok daha ucuz hizmet verebileceklerdir.

Bunun yanı sıra son yıllardaki pazar talep rakamları çerçevesinde, bir diğer önemli konu ise Türkiye’de uygulanacak yeni teknolojilerin, yeni yetkilendirmelerin mobil ağırlıklı olması gerektiğidir. 3N bu anlamda mobil telekomünikasyon teknolojisinde öne çıkmaktadır.

3N; mobil terminallere yüksek hızlı internet erişimi, hareketli resim iletimi gibi yüksek hızlı veri ve Genişbant gerektiren hizmetlerin karasal hat kalitesinde iletebilmek amacıyla tasarlanan hücresel haberleşme standartlarının ve teknolojisinin genel adıdır.

3N mobil servisler mevcut uygulamaların daha yüksek veri hızlarında ve kaliteli sunulmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, görüntülü telefon, isteğe bağlı video, canlı TV yayını, video mesaj, hızlı mobil internet erişimi, e-devlet uygulamaları, sağlık hizmetleri, uzaktan eğitim, güvenlik hizmetleri, iş hayatına ilişkin hizmetler, navigasyon hizmetleri ve elektronik fatura gibi kullanıcıların ihtiyaç ve taleplerine yönelik gelişmiş yeni uygulamaların hayata geçirilmesi için büyük önem taşımaktadır. 3N ile özellikle uygulama ve yazılım geliştiren, içerik üreten sektörlerde daha fazla geliştirme-özelikleştirme-yerelleştirme (Türkçeleştirme, yerel içerik, telif hakları, vs.) dolayısıyla yerli katkı ihtiyacı artacak,

Türk Telekomünikasyon endüstrisine ve özellikle yazılım sektörü önemli ivme kazanacaktır. Böylelikle, başta istihdam ve vergi olmak üzere makroekonomik göstergelerin gelişimine katkıyı beraberinde getirecektir. Bunun yanı sıra tüm abonelerin bu hizmetlerden en yüksek faydayı sağlayabilmeleri için işletmeciler arasında 3N şebekeleri üzerinden sunulan hizmetlerin arabağlantısının ivedilikle kurulması önem taşımaktadır.

Yakınsama

1980'li yıllarda terminolojide yer almaya başlayan yakınsama (convergence) kavramı cihazlarda birden fazla özelliğin birlikte yer alması olarak kullanılmakta iken günümüzde cihaz, hizmet ve düzenleme alanlarının tamamını kapsayan bir kavram haline gelmiştir.

Yakınsamanın gelişimine en etkin örneği GSM mobil cihazlar oluşturmaktadır. Önceleri sadece konuşma amaçlı kullanılan cihazlarda zaman içinde kısa mesaj, internete bağlanma, e-mail alma, fotoğraf çekme, video kayıt ve televizyon izleme gibi geniş yelpazedeki özellikler ve hizmetler bir cihazdan sunulabilir hale gelmiştir. Bunun benzeri gelişmeleri sabit telekomünikasyon alanında da görmek mümkündür.

Bu yeni süreçte işletmeciler çözüm sunan yapıya kavuşmakta ve teknoloji odaklı olmaktan çıkarak hizmet odaklı olmaya yönelmektedirler. Aynı paralelde düzenleyici otorite de yakınsamanın belirleyici olduğu sektörde gelişmelere odaklanarak gerekli düzenlemelerle ilgili çalışmalar yapmaktadır.

Dünya örneklerinde bu gelişmelere ayak uyduramayan düzenleyicilerin sektörün önünü tıkayan, gelişmelere cevap veremeyen bir yapı kazandıkları ve buldukları ülkenin teknolojik gelişmesini bile engelledikleri görülmektedir. İşletmecilerde ise bu sürecin etkisi, birleşme ve devralmaların yaygınlaşması olarak ortaya çıkmaktadır.

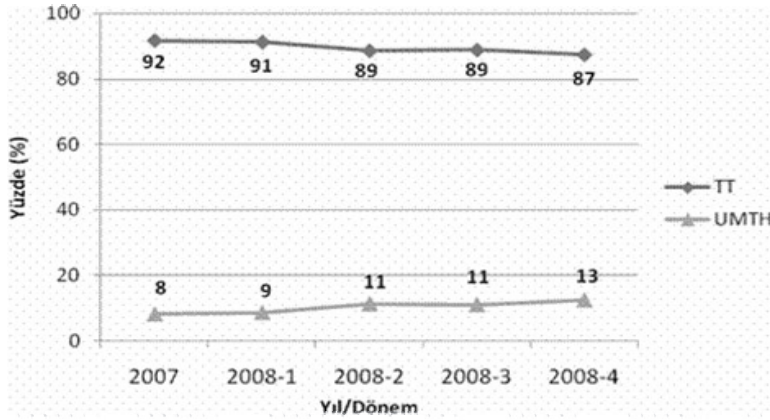
Bu çerçevede yakınsama, kimi zaman fırsatlar yaratırken, ayak uyduramayanlar için daha zor bir ortam oluşturduğu ifade edilebilir. Bu ortamda düzenleme stratejisinin önemi büyüktür

5. SEKTÖRÜN DIŞ PİYASALARDAKİ DURUMU

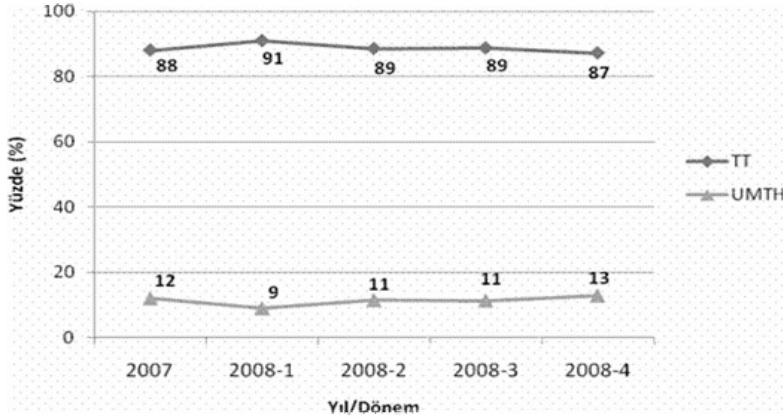
Avrupa Komisyonu'nca 24 Mart 2009 tarihinde yayımlanan Avrupa Elektronik Haberleşme Pazarına İlişkin İlerleme Raporu 2008 'e göre, AB'de alternatif işletmecilerin sabit telefon alanında pazar paylarının;

- Şehir içi ve şehirlerarası telefon hizmetlerinde: % 39,4,
- Sabitten GSM'e doğru arama hizmetinde: % 38,7,
- Milletlerarası telefon hizmetinde: % 47,5 olduğu görülmektedir.
- Genişbant konusunda ise alternatif işletmecilerin AB'de %54,4 Pazar payına sahip oldukları, yine aynı raporda belirtilmektedir.

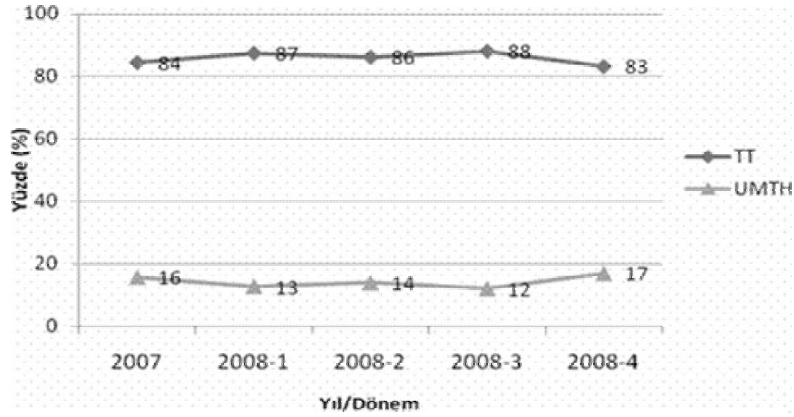
Ülkemizde ise 2008 yılı sonu itibari ile durum aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

UMTH – TT Çağrı Başlatma (Şehirlerarası) Trafik Kiyaslaması

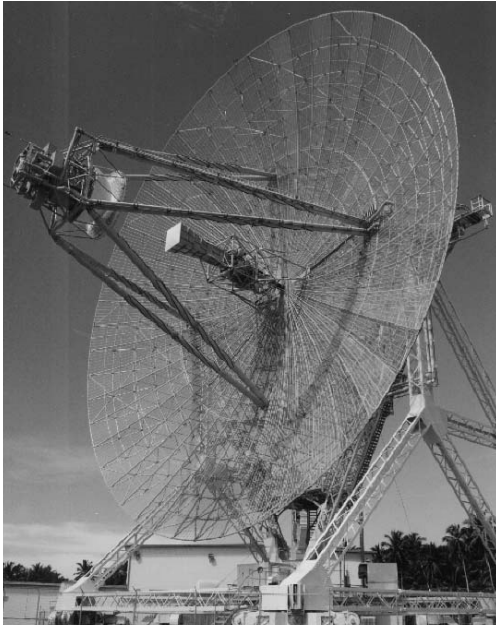

UMTH – TT Çağrı Başlatma (Mobile doğru) Trafik Kiyaslaması

UMTH – TT Çağrı Başlatma (Yurtdışına doğru) Trafiği Kıyaslaması

Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Türkiye telekomünikasyon sektörünün diğer ülkeler ile olan ilişkisi ülkemizdeki makro iktisadi gelişmelere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Ülke ekonomisinin iyiyeye gitmesi, yurtdışı ticaret hacminin artması ve turizm sektörünün hedeflerini tutturması gibi başlıca etkenler telekomünikasyon sektörünü hem hacim hem de gelir olarak olumlu yönde etkilemektedir. Diğer ülkeler ile olan ilişkinin hangi konumda olduğunu anlamak için dolaşım (roaming) trafiğinin incelenmesi faydalı olacaktır.

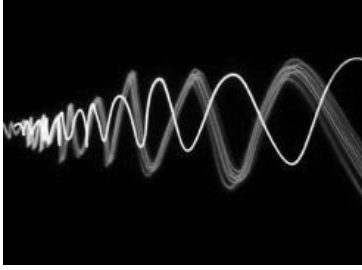
Yurtdışına yapılan aramaların % 50'sinden fazlasını Almanya, Rusya, İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılan aramaların

oluşturduğu görülmektedir. Bu ülkelerdeki Türk asıllı nüfus ve ticari ilişkilerin hacmi telekomünikasyon trafiğini etkilemektedir. Diğer bir taraftan gelen aramalar, giden aramalara oranla daha fazla olup bu doğrudan gelir gider dengesine yansımaktadır. Bu durumun ülkemizi uluslararası trafikte diğer ülkeler nezdinde avantajlı bir konuma getirdiği not edilmelidir.

Telekomünikasyon sektöründe üretim ve hizmet alanında; Türk şirketlerinin yurtdışı yatırımlarının olduğu ve yabancı şirketlerin de ülkemizde yatırım

yaptıkları görülmektedir. Yurtdışında yatırımları olan ülkemiz şirketlerine, Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş., Çalık Holding A.Ş. ve Türk Telekomünikasyon A.Ş. örnek gösterilebilir. Turkcell'in Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Moldova, Ukrayna ve Belarus'ta, Çalık Holding'in Türkmenistan'da ve Türk Telekomünikasyon A.Ş ortaklığı ile Arnavutluk'ta işletmecilik alanında iştirakleri bulunmaktadır.

6. SEKTÖRÜN YAPISAL SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

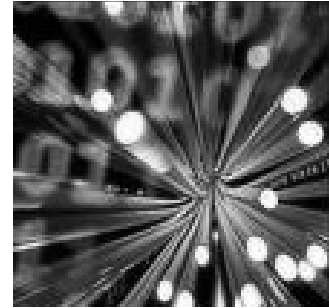
Telekomünikasyon sektörü yasal olarak rekabete açık hale gelmiştir ancak henüz beklenen rekabet ortamı sağlanamamıştır. Sektörde yakınsamanın zorunlu hale getirdiği düzenlemeleri yapmak üzere kamuda bir yapısal dağınıklık olduğu gözlemlenmektedir. Bu konunun yeni çalışmalar ve muhtemel düzenlemeler esnasında dikkate alınması yararlı olacaktır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nca, mevcut GSM 900 frekans bandının yeniden düzenlenmesi sonucu temin edilen frekans kanalları ihale ile işletmecilere tahsis edilmiştir. Bu yeni frekans düzenlemesi ve tahsisi mevcut GSM işletmecilerinin frekans sıklığını azaltacak ve işletmecilerin daha iyi frekans planlaması yapmalarını sağlayacaktır.

Tüm gelişmelere rağmen sektörde halen rekabet ortamının geliştiğini ve serbestleşmenin derinleştiğini ifade etmekten uzağız. Bu çerçevede yapılması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz;

Elektronik Haberleşme Yasası

10 Kasım 2008 tarih ve 27050 (mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Yasası yürürlüğe girmiştir. Yasa ile Telekomünikasyon Kurumu'nun ismi Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir. Yasada her ne kadar Kurumun ismi Bilgi Teknolojilerini içerse de Kurumun görev alanının teknolojiye gelişmelere koşut olarak telekomünikasyon, bilişim ve medya alanındaki yakınsamayı içerir hale getirilmesi daha verimli bir çalışma ortamının oluşması bakımından yarar sağlayacaktır. Bu husus ilerde yapılacak muhtemel değişikliklerde göz önüne alınmalıdır.

İkincil Mevzuat

Elektronik Haberleşme Yasası'nın yürürlüğe girmesi ile bu alandaki ikincil mevzuatın büyük ölçüde değiştirilmesi gerekmektedir. 2000-2008 yılları arasında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde yapılan ikincil düzenlemeler ve bu süreçte elde edilen tecrübeler çok önemlidir. Bu birikimin kullanılması ile 5809 sayılı yasa ile AB normlarına yakınlaştırılan yetkilendirmeye ve diğer hususlara yönelik ikincil düzenlemelerin kısa sürede gerçekleştirileceğine inanılmaktadır. İkincil düzenlemelerin ülkemiz Pazar koşullarının da göz önünde bulundurulması sureti ile AB normlarına uyumlu olması ve bir an önce yayımlanarak, uygulanması hayati öneme sahiptir.

Ulusal Telekomünikasyon Politikasının Oluşturulması

Ülkemizde yasa gereği telekomünikasyon sektöründe politika belirleyici kurum Ulaştırma Bakanlığı'dır. Bununla birlikte Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı da kamu kurumları için emredici ve özel sektör için yol gösterici mahiyette Kalkınma Planları hazırlamaktadır. Söz konusu dokümanların günümüzde çözüm için yeterli olmadığı, bu nedenle hızlı gelişen ve ülkemizin kalınması için son derece önemli olan sektörümüz için ilgili kurumların öncülüğünde ve tüm tarafların ortak gayretleri ve katkıları ile Ulusal Telekomünikasyon Politikasının oluşturulması ve benimsenmesinin önemi büyüktür. Türkiye'de istihdamın ve üretimin gelişmesi ve ülkemizin bir teknoloji üssü olması için ürünlerimizin pazarlanması da üretimi kadar önem taşımaktadır. Strateji ve politika geliştirme çalışmalarına katkı sağlamasının yanı sıra JICA, USTTI ve TEMIC gibi yurtdışındaki örneklerde olduğu gibi bir vakfın kurulması yararlı olacaktır.

Genişbant Mobil Telekomünikasyon Hizmetleri

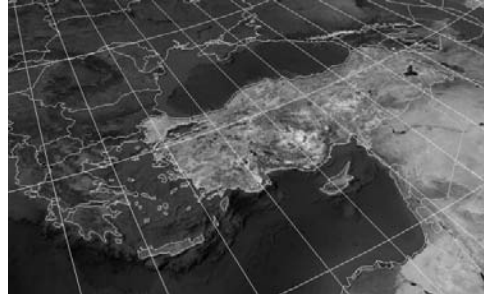
Daha önce iki defa açılmış olmasına karşın, rekabet şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle iptalle sonuçlanan ve kullanıcıları mobil telekomünikasyon alanında genişbant teknolojisi ile tanıştıracak ve bilgi toplumu olma yolunda önemli adımlardan biri olan 3N ihalesi 28 Kasım 2008 tarihinde gerçekleşti. Söz konusu ihalede A tipi lisans 359 Milyon Avro+KDV, B tipi lisans 250 Milyon Avro+KDV ve C tipi

İsans 214 Milyon Avro+KDV bedellerle sırası ile Turkcell, Vodafone ve Avea tarafından kazanılmış oldu. Sürecin tamamlanarak imtiyaz sözleşmesinin imzalanması için Danıştay'ın değerlendirme sürecinin akabinde, Nisan Ayı içinde Danıştay görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan imtiyaz sözleşmelerinin 30 Nisan 2009'da imzalanması ile KDV dahil yaklaşık 970 milyon Avro hazineye gelir olarak kayıt edilmiştir.

Sonuç olarak, süreç tamamlandıktan sonra hız kazanacak olan 3N faaliyetleri işletmecilerin ihale şartnamesinde yer alan Ar-Ge yatırımları ile ilgili düzenlemelerin de katkısı ile telekomünikasyon sektöründe kapsamlı bir büyümeyi beraberinde getirecektir. Sektörde faaliyet gösteren altyapı sağlayıcılardan hizmet sunucularına kadar uzanan geniş bir yelpaze içinde yeni pazarlar ortaya çıkacaktır. Özellikle katma değerli hizmetlere artacak talep neticesinde yazılım pazarında hızlı bir büyüme beklenmektedir. Bütün bunların sonucu olarak kullanıcılar hayatı kolaylaştıran birçok yeniliğe kavuşacaklar ve böylelikle 3N'nin sağladığı yüksek hızda veri iletimi ile kullanıcılar nitelikli nicelik elde edebileceklerdir.

Genişbant Telsiz Erişimi (GTE)

Alternatif Genişbant erişim yöntemi olarak bilinen WiMax teknolojileri, dünyada gelecek vaat eden teknolojiler arasında gösterilmektedir. Ülkemizde ise Genişbant Telsiz Erişim yetkilendirmesi içinde konumlandırılmış olan WiMax teknolojisi, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun 2009 iş planında yer almıştır. Altyapı seviyesinde rekabetin gelişmesi için GTE (WiMax vb.) yetkilendirmesinin uygulamaya alınması aşamasında frekans bandı ile ilgili düzenlemelerin, tartışmaya meydan vermeyecek ve yatırımcıları çekecek şekilde yapılması gereklidir.

Genişbant İnternet Erişimi

Yeni işletmecilerin bu pazara yatırım yapabilmeleri ve pazardan pay alabilmeleri için gerekli olan Yerel Ağın Paylaşımına Açılması Hakkındaki Tebliğ 01 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe girecek şekilde 20 Temmuz 2004 tarihinde yayımlanmıştır. Eylül

2005 tarihinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na gönderilen ilk referans teklifin Kasım 2006'da onaylanmasını müteakip YAPA uygulamasına başlanılmıştır. Ancak hizmete erişim, fiyatlandırma ve kapsama gibi çeşitli sorunlar sürmektedir. Genişbant internet erişiminde diğer bir yöntem olan Veri Akış Erişimi 2007 yılından itibaren uygulamada olup hali hazırda Genişbant internet pazarının %99,3'ü Veri Akış Erişimi üzerinden servis alabilmektedir. Veri Akış Erişimi uygulamasında ilerleme gözlenmekle birlikte yeni işletmecilerin payı %7 civarındadır. Bu alanda rekabeti geliştirmek için gerekli önlemler alınmalıdır.

İnternetle İlgili Düzenlemeler

İnternetin ortaya çıkardığı sorunları ve bunları gidermek için gereken kanunları, tüm dünyaya paralel bir şekilde katılımcı, esnek öğrenen yapılarla, kamunun yanında, özel sektör, STK'lar ve Üniversite ve basınla birlikte ele almak ve hazırlamak gerekir. İnternete ilişkin kanunların bir yandan suçlularla etkin mücadele edilirken diğer yandan kişilerin mahremiyetine, şirketlerin ticari sırlarının korunması ve internetin anonim yapısını bozmayacak ince çizginin korunmasının gerekliliği mutlaka göz önünde tutulmalıdır. Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde oluşturulan ve yukarıda değinilen tarafları bir araya getiren İnternet Kurulu'na da gerekli adımların atılmasına katkı sağlanmasında önemli görevler düşmektedir.

Mobil Sanal Şebeke İşletmeciliği (MVNO)

Yeni işletmecilerin GSM gibi mevcut mobil elektronik haberleşme işletmecilerinin sahip oldukları şebekeleri kullanarak, kendi markaları ile mobil elektronik haberleşme hizmeti vermesini sağlayacak yetkilendirmedir. Ancak mevcut mevzuata göre, bu alanda çalışacak işletmeciler ana işletmecinin yanı sıra ikinci kez Hazine Payı ödemek zorunda kalacaklardır. Bu sorunun ivedilikle

çözümü ulaştırılması ve MVNO yetkilendirmelerinin zaman geçirilmeden yapılması uygun olacaktır.

Mobil Numara Taşınabilirliği (MNT)

Basit anlatımla, Numara Taşınabilirliği (NT); abonelere numaralarını değiştirmeden hizmet aldıkları işletmeyi değiştirme olanağının verilmesidir. NT rekabetin önündeki engelleri ortadan kaldırarak işletmecilerin fiyatta, kalitede ve hizmetlerde rekabet etmelerinin, abonelerin ise işletmeciler içinde kısıtlı kalmamalarının önünü açmaktadır.

Bu sayede hizmet çeşitliliğinin yanı sıra daha uygun fiyatlara daha kaliteli hizmetlerin sunulmasını sağlanmaktadır.

Dünyada mobilden sabite, sabitten mobile numara taşınabilirliği uygulamaları olsa da ülkemizdeki mevzuat numara taşınabilirliğinin sadece mobil numaralar arasında ya da coğrafi numaralar arasında gerçekleşmesine izin vermektedir. AB Komisyonu'nun Temmuz 2003'te yürürlüğe koyduğu Evrensel Hizmet ve Tüketici Hakları Direktifi'nin 30. maddesi gereğince üye ülkeler Numara Taşınabilirliği'ni hayata geçirmek yükümlülüğündedirler.

Ülkemizde Numara Taşınabilirliği Yönetmeliği Şubat 2007'de yürürlüğe konulmuştur. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından Merkezi Referans Veri Tabanı'nın kurulmasını ve şebekelerin altyapılarını uyumlu hale getirmelerini takiben 9 Kasım 2008 tarihinde uygulama başlamıştır.

Aynı tarih itibarı ile uygulamaya başlanılan MNT'de abonelerin numara taşınması işlemini kısa sürede gerçekleştirdikleri gözlemlenmektedir. Uygulamanın başlamasından bu yana geçen 5 aylık sürede yaklaşık 2 milyon numara taşınmıştır. Sonuç itibarı ile mobil numara taşınabilirliği ülkemizde dünya uygulamalarına örnek gösterilecek başarılı bir uygulama olmuştur.

Sabit Numara Taşınabilirliği

Sabit telefon hizmetleri sunacak alternatif operatörlere Ulusal Numaralandırma Planı'ndan numaralar tahsis edilmeli ve Sabit Numara Taşınabilirliği uygulaması ise mevzuatta belirtilen sürede uygulamaya konulmalıdır. AB ülkelerinin tamamında Sabit Numara Taşınabilirliği Mobil Numara Taşınabilirliğinden daha

önce öngörülmüş ve yürürlüğe girmiş bir düzenlemedir. Ülkemizde ise sabit ve mobil numara taşınabilirliği uygulamaları, Numara Taşınabilirliği Yönetmeliği ile birlikte düzenlenmiştir. Bununla birlikte, sabit numara taşınabilirliği uygulamasına hazırlık ilgili işletmeciler açısından mobil numara taşınabilirliğine göre daha uzun bir süre gerektirdiği için numara taşınabilirliği yönetmeliğinde yer alan hüküm uyarınca, Türkiye’de Sabit Numara Taşınabilirliği, Mobil Numara Taşınabilirliğinden 6 ay sonra yani 9 Mayıs 2009’da hayata geçebilecektir. Sabit numara taşınabilirliği, rekabetin gelişmesi için büyük önem taşımaktadır.

Sabit Telefon Hizmeti

Elektronik Haberleşme Yasası’nın Yetkilendirme bölümünün 10 Mayıs 2009 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte, Sabit Telefon Hizmetleri (STH) rekabete açılacaktır. Böylece toplam sabit telefon pazarının %44’ünü oluşturan şehir içi telefon hizmetleri alternatif işletmeciler tarafından da sağlanmaya başlayacaktır.

STH işletmecilerinin etkin faaliyet gösterilebilmesi için ara bağlantı noktalarının sayısının artırılması, yerel arabağlantı imkanının sağlanması, yerel ara bağlantı ücretlerinin belirlenmesi ve sabit hatların toptan kiralanması düzenlemeleri önem arz etmektedir. Bu düzenlemelerde piyasaya yeni girecek işletmecilere piyasaya girişlerine imkan tanıyacak marjların sağlanmasına özen gösterilmelidir.

Uzak Mesafe Telefon Hizmeti

Türkiye’de şehirlerarası ve uluslararası telefon hizmetlerinin alternatif işletmecilerce sunulmasını sağlayan UMTH lisansları Mayıs 2004’te verilmeye başlanmıştır. Yaklaşık beş yıldır bu alanda faaliyet gösteren işletmeciler düzenlemelerdeki gecikmeler, ara bağlantı sorunları, yüksek lisans bedelleri, yüksek vergiler, Türk Telekom özelleştirme süreci ve devletin serbestleşmeyi öncelikli olarak değerlendirmemesi gibi nedenlerle beklenen büyüklüklere ulaşamamışlardır. Serbestleşmede

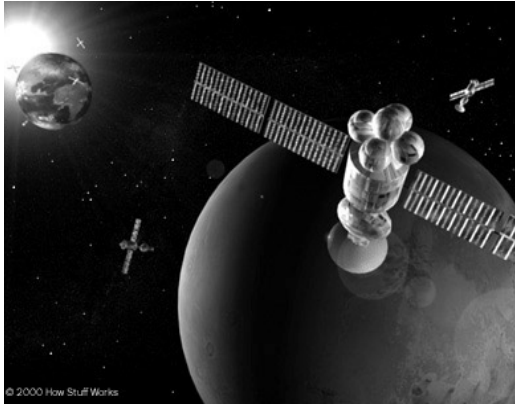

henüz beklenen seviyeye gelinemediği, UMTH işletmecilerinin pazar paylarının çok düşük seviyelerde kaldığı ve çok sayıda lisans iptali ve el değiştirmeler gerçekleştiği görülmektedir.

Sabit işletmecinin uyguladığı bazı tarife modellerinde aboneler UMTH işletmecilerinin hizmetlerinden yararlanamamaktadırlar. Toplam 17,5 milyon abonenin yaklaşık yarısının söz konusu tarifeler üzerinden abone oldukları dikkate alınırsa bu alanın yaklaşık yarısının rekabete açık olmadığı söylenebilir. Bu ve benzeri tarifelerdeki söz konusu kısıtlamaların ve buna zemin hazırlayan olumsuzlukların kaldırılması sağlanmalıdır.

GMPCS, OKTH ve Uydu Telekomünikasyon Hizmetleri

Ülkemizin savaş, terör, deprem gibi zamanlarda kesintisiz haberleşme gü-venliğinin sağlanması ve Telekomünikasyon hizmetlerinin ulaşamadığı

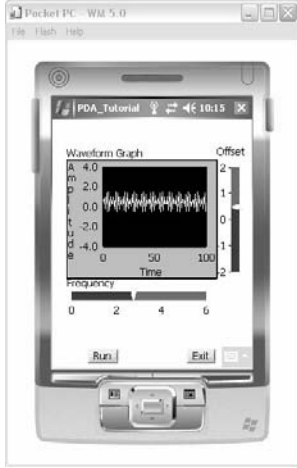

yerlerde temel haberleşme ihtiyacının karşılanması açısından söz konusu alternatif iletişim hizmetleri büyük önem taşımaktadır. Bu sistemler, acil durum ve kamu güvenliği haberleşme sistemlerinin de bir an önce kurulması ve hayata geçirilmesinde önemli rol oynayacaktır.

GMPCS alanında iki önemli sorunun çözülmesi bu alanda faaliyet gösteren işletmeciler için önem taşımaktadır. Bunlardan ilki, GMPCS terminallerindeki ruhsat ücretlerinin ya vergiden muaf ya da GSM terminallerinden de daha ucuz olacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. İkincisi ise abone sayısı ile kıyaslandığında çok yüksek olduğu anlaşılan lisans bedelinin düşürülmesi gerekliliğidir.

Bu alanda Yeni işletmecilere Mart 2002 tarihinden itibaren lisanslar verilmeye başlanmıştır.

Yerel Ağın Paylaşımına Açılması

Son yıllarda, Genişbant hizmetlerine karşı oluşan yoğun talep sonucunda, Telekomünikasyon pazarında rekabetin tesis edilmesi, değişen kullanıcı taleplerinin karşılanması, hizmet kalitelerinin artırılması, sunulan hizmetlerde çeşitliliğin sağlanması ve altyapıda yasal yükümlü işletmecinin hakimiyeti ve bunun sonucu oluşan darboğazların aşılması gibi önemli hususlarda sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların çözümü için **Yerel Ağın Paylaşımına Açılması (YAPA)** düzenlemesi gündeme gelmiştir.

Basitçe tanımlamak gerekirse YAPA, yerleşik işletmeci tarafından son kullanıcıya ulaştırılan kablonun kullanımının diğer işletmecilere açılması ve diğer işletmecilerin bu ağ üzerinden hizmet vermesi yöntemidir. Diğer bir deyişle bu, telekomünikasyon şebekesinin kullanıcıların ev ve iş yerleriyle santral arasında kalan kısmının farklı hizmetler verilebilmesi için paylaşılması anlamına gelmektedir. Yerel ağda faaliyet gösteren yasal yükümlü işletmecinin hâkim durumunun sona erdirilmesi ve diğer işletmecilere yerel ağı kullanma imkânı verilmesi piyasada tam rekabet sağlanması açısından son derece önem arz eden bir durumdur.

Yerel ağın paylaşımına açılması öncelikle Genişbant hizmetlerinde rekabeti artırmakta, böylece son kullanıcının Genişbant erişim ve telefon hizmeti maliyetlerini düşürmekte, ayrıca hizmet kalitesini ve çeşitliliğini arttırmaktadır. Sektör tarafından bakıldığında ise YAPA Genişbant üzerinden sunulan internet, IPTV, VoIP, vb. hizmetlerin kullanımını artırırken aynı paralelde internete erişen hane sayısını da artırmaktadır. Böylece hem bilgisayar kullanımı ve sayısı artmakta ve bununla ilişkili olarak yazılım ve donanım pazarı büyümekte, hem de Genişbant ve ses hizmetlerinin çoğalması ve çeşitlenmesi ile bu alanda faaliyet gösteren işletmeciler ile buna bağlı sektörlerde katma değerli hizmetler sunan firmalar için yeni pazarlar oluşmaktadır.

Bugün gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülkede YAPA uygulanmaktadır. Avrupa Birliği'nde 90'lı yılların ortasında gündeme gelen YAPA, AB Komisyonunun 1 Ocak 2001 tarihinde yürürlüğe giren 2887/2000 sayılı Tüzüğü ile bütün üye ülkeler açısından zorunlu hale

getirilmiştir. Ülkemizde ise 20.07.2004 tarih ve 25528 Sayılı Resmi Gazete yayımlanan Yerel Ağa Ayrıştırılmış Erişime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ ile konunun hukuki altyapısı hazırlanmıştır. Tebliğ 2004 yılında yayımlanmasına rağmen ilk YAPA sözleşmesi 2007 yılında imzalanabilmiştir. Hali hazırda YAPA kapsamında paylaşım açılan 70 santral binası ile tüm Genişbant abonelerinin %29'u paylaşım açılmış olup paylaşım talebi gelen yaklaşık 12.000 hatta hizmet verilmektedir.

Kablo TV Şebekesi

OECD Genişbant istatistiklerine göre Kablo TV Genişbant erişimde ciddi bir alternatif olarak kullanılabilir. Kablo TV + internet hizmetleri gibi katma değerli servisler kolaylıkla son kullanıcıya sunulabilmesine karşın şu ana kadar ülkemizde önemli sonuçlar alınamamıştır. Yeni işletmeciler tarafından sayısal yayıncılık alanında yatırım yapılması planlanmaktadır. Kablo TV erişiminin DSL'e alternatif olması için düzenlemelerin gözden geçirilmesi veya yenilenmesi ve mevcut sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Türk Telekom özelleştirmesi öncesinde Rekabet Kurulu kararı ile Türk Telekom'dan alınan Kablo TV Şebekesi, 2005 yılında Türksat'a devredilmiştir.

2009 yılından itibaren sayısal yayıncıya da hizmet verilmeye başlanan bu alanda rekabetin önünün açılması ve diğer işletmecilerin de pazarda etkin bir şekilde yer almalarının sağlanması için ilgili yönetmeliğin kısa sürede çıkartılması ve gerekli düzenlemelerin yapılması büyük önem taşımaktadır.

Baz İstasyonları Kurulum Süreci

Orman alanları, imar kanununa tabi alanlar, SIT bölgeleri, mera alanları, askeri alanlar, ülke sınırları gibi bölgelere ilişkin diğer düzenlemeler GSM işletmecileri tarafından gerçekleştirilmekte olan altyapı yatırımlarının aksamasına neden olmaktadır.

GSM işletmecileri tarafından yapılan yatırımlar sıklıkla bu düzenlemeler nedeniyle

aksamakta, bu bölgelerde yapılmaya çalışılan yatırımlar uzun süren bürokratik işlemler nedeniyle planlanan sürede tamamlanamamakta; birden çok mevzuatın bir arada uygulanması nedeni ile işletmeciler birden fazla makamdan görüş ya da onay almak zorunda kalmaktadırlar. Bununla birlikte gerek ülkemiz kaynaklarının verimli kullanılması gerekse GSM işletmecilerinin şebeke yatırımlarının hızlandırılması bağlamında önemli bir düzenleme olan işletmeciler arası tesis paylaşımı konusunda yeterli ilerleme sağlanamamıştır. GSM işletmecileri arasında tesis paylaşımının teşvik edilmesinin ülkemiz kaynaklarının etkin kullanımı açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Önümüzdeki dönemde, 3N ile WiMAX gibi kablosuz şebekelere yeni yetkilendirmelerin yapılmasıyla baz istasyonların kurulumunun kolaylıkla yapılması önem taşıyacaktır. Bu nedenle; baz istasyonu kurulumlarının yukarıda sayılan mevzuat hükümlerinden muaf tutulması ve bu bölgelerde yapılacak yatırımlara ilişkin Kurum tarafından yeknesak bir uygulama belirlenmesi, yaşanan sorunların ortadan kaldırılarak yatırımların kısa sürede gerçekleştirilmesinin sağlanması ve bu yöndeki mevcut girişimlerin ve kule işletmecilerinin alt yapı ve tesis paylaşımı konusunda teşvik edilmesi, işletmeciler tarafından sunulan kamu hizmetlerinin ülkenin her yerine ulaşması için bir gerekliliktir.

Alternatif Altyapıların Kurulması

Yerleşik işletmecilerin altyapı tekelinin hukuki olarak sona ermesinden sonra 2006 yılı itibari ile Altyapı İşletmeciliği Hizmeti sunmak üzere işletmecilerin yetkilendirilmesine başlanmıştır. 2006 yılında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yayımlanan "Telekomünikasyon Hizmetlerinin Yürütülmesinde Geçiş Hakkına İlişkin Yönetmelik"

çerçevesinde, Kurum'ca yetkilendirilmiş işletmecilerin özel ve kamu mülkiyet alanlarını kullanmalarına ilişkin usul ve esasları düzenlenmiştir. Söz konusu yönetmeliğin yayımlanması ile geçiş hakkına hukuki boşluk giderilmiş olmakla birlikte; uygulama beklenen seviyede gerçekleşmemiştir. Özellikle geçiş hakkı bedellerine ilişkin olarak işletmeciler kamu geçiş hakkı sağlayıcıları arasında ihtilaflar doğmuştur.

Geçiş hakkı bedeline ilişkin olarak Geçiş Hakkı Yönetmeliği'nde ivedilikle gerekli düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır.

Kamu İhale Mevzuatı

Kamu kurum ve kuruluşlarının telekomünikasyon hizmeti alımlarında, yerleşik işletmecilere öncelik tanıma geleneğinden, son dönemlerde açılan ihaleler yoluyla giderek uzaklaşmaya başladıkları görülmektedir. Sektörümüzde serbest rekabet ortamının oluşması için bu eğilimin daha da güçlenmesinin sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca, Kamu İhale Mevzuatında yerli ürünlerin seçilmesinin özendirilmesine dair olan var olan hükmün daha güçlü uygulanmasını sağlayacak değişikliğe ihtiyaç duyulmaktadır.

Fonksiyonel Ayrım (altyapı/hizmet)

06 Kasım 2007 tarihli AB Komisyon Raporu'ndaki öneriler doğrultusunda AB ülkelerinde zorunlu hale getirilme çalışmaları devam eden, yerleşik işletmecilerin şebeke hizmetleri ile bu yapı kullanılarak sunulan hizmetleri birbirlerinden ayrılması ve bu yolla yerleşik işletmecinin kendisi dahil olmak üzere, hizmet sunan işletmeciler arasında ayırım yapmalarının önüne geçilmesine yol açacak "Fonksiyonel Ayrım – Functional Separation" konusunda ülkemizde de Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu öncülüğünde ön hazırlık çalışmaları başlatılmalı ve tüm yönleri ile objektif bir şekilde değerlendirilerek sonuçlandırılmalıdır.

İşletmecilerin Toptan Fiyatları

İşletmecilerin, ara bağlantı, ADSL/G.SHDSL, Yerel Ağ Erişim, Veri Akış Erişimi, Kiralık Hatlar, Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı gibi toptan tarifelerinin ve mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin sektördeki rekabet ortamının gelişmesine ve verimliliğine katkı sağlayacak şekilde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu mevzuatlarına uygun ve maliyet esaslı olarak belirlenmesi sağlanmalıdır. Bu fiyat düzenlemeleri doğru bir şekilde yapılmadığı takdirde verilen lisansların işlevsiz kalacağı unutulmamalıdır.

GSM Şebekelerinden Çağrı Başlatılması

Günümüzde UMTH işletmecileri tarafından çağrı sadece sabit şebekeler üzerinden başlatılmaktadır. UMTH işletmecilerinin GSM şebekelerinden de çağrı başlatma taleplerinin tüketici faydasına ve ülkemizin bilgi toplumu olmasını hızlandıracak seçenekler oluşturmaya yönelik talepler olduğu dikkate alınarak, UMTH – STH işletmecilerinin Cep telefonu şebekelerinden de çağrı başlatabilmelerini sağlayacak düzenlemeler değerlendirilmelidir.

Kampanyalar

İşletmeciler tarafından tertiplenen kampanyaların, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun ilgili mevzuatına uygun olarak ve haksız rekabet yaratmayacak şekilde hazırlanması ve uygulanması sağlanmalıdır.

Fiyat Sıkıştırmasının Önlenmesi

Etkin piyasa gücüne sahip işletmecilerin, piyasaya yeni giren işletmecilerin gelişmelerini ve onların kullanıcılara uygun şartlarda hizmet sunmalarını engelleyecek "Fiyat Sıkıştırması – Margin Squeeze" uygulamaları mümkün olan en kısa sürede önlenmeli ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından bu yönde alınan kararlar etkin bir şekilde uygulanmalıdır.

7. SEKTÖRÜN AB UYUM SÜRECİNDE GELDİĞİ NOKTA VE KARŞILAN UYUM SORUNLARI

2008 yılı AB İlerleme Raporunda "Elektronik iletişim alanında, özellikle cep telefonu ve geniş bant piyasalarında hakim operatörlere uygulanan rekabetçi korunma tedbirlerine ilişkin bir miktar ilerleme kaydedilmiştir. Bununla birlikte, AB çerçevesine uyum sınırlı kalmaktadır. AB kurallarıyla uyumlu yeni bir temel elektronik iletişim yasınının kabulü önem taşımaktadır. İşitsel ve görsel medya politikası alanında

Türkiye'nin uyum seviyesi sınırlı kalmaktadır." ifadesi yer almaktadır. AB Katılım Ortaklığı Belgesinde ülkemize dair kısa dönem ve orta dönem öncelikler de sıralanmıştır. AB'nin ülkemiz için belirlediği telekomünikasyon alanındaki kısa dönem öncelikler şöyledir;

- Mevcut AB düzenlemeleri ile uyumlu yeni Elektronik Haberleşme Yasası'nın kabul edilmesi.
- 2002 AB yasal çerçevesi ile ilgili başlangıç koşullarının yerine getirilmesi.
- Orta dönem öncelikleri ise aşağıdaki gibi;
- Elektronik haberleşme alanında müktesebatin uygulanmasına ve yasal çerçeveye uyarlanmasına devam edilmesi ve pazarın tamamen serbestleşmesine hazırlık yapılması

AB 2008 İlerleme Raporunda ülkemiz ile ilgili olarak yer alan değerlendirmelerin ayrıntıları aşağıdaki gibidir;

- Türkiye, 2002 AB çerçevesine dayanan, erişim ve arabağlantı, etkin piyasa gücüne sahip işletmeci (SMP), referans arabağlantı teklifi (RIO), (yerel ağ) ayrıştırılmış erişim (unbundling) teklifi ve internet sağlayıcıdan toptan geniş banda erişim şartları konularında yeni düzenlemeler yapmak sureti ile uyuma devam etmiştir. Buna ilave olarak, mobil çağrı sonlandırma ücretleri tedricen azalmaya devam etmiştir.
- Türk Telekom'un geçen yılki referans (yerel ağa) ayrıştırılmış erişim teklifinin yenilenmesini takiben yerel ağın paylaşımına açılması konusunda ilerleme kaydedilmeye başlanmıştır.
- Sabit ve Genişbant piyasalarındaki rekabet yetersiz seviyededir.

- Genişbant internet erişim hizmetlerinin %93'ü yerleşik işletmecinin internet operatörü tarafından sunulmaktadır.
- Sabit toptan Genişbant internet erişiminde ayırım gözetmeyen ve şeffaf şartlar yaratılmasına yönelik sınırlı bir ilerleme olmuştur.
- Sabit yerleşik operatöre getirilen maliyet muhasebesi ve hesap ayırımı yükümlülükleri ile ilgili bir gelişme kaydedilmiştir.
- Muhasebe hesaplarının ayrı tutulmasında sabit yükümlüye yıkılan maliyet hesaplaması ve muhasebenin ayırımına ilişkin bir gelişme kaydedilmemiştir.
- Sektörü düzenlemek amacıyla idari masraflar dışındaki iletişim hizmetlerine konan yüksek vergiler sorun olmaya devam etmektedir.
- Evrensel hizmet yükümlülüğünün kapsamı ve uygulaması, ilgili müktesebat ile hala uyumlu değildir.
- Yerel telefon hizmetlerinin serbestleştirilmesi hala beklemede olup, sabit ve genişbant piyasalarındaki rekabeti zayıflatmaktadır.
- Düzenleyici otorite yeterli personel ve finansal olanaklara sahiptir. Ancak, bu organ özellikle yetkilendirme sürecinde yeterince bağımsız değildir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun karar alma süreci şeffaf değildir.
- Kamuya açık alanlarda internet hizmeti verilmesine yönelik düzenleme ile internet üzerinde sağlanan yayıncılık hizmetlerine dair usul ve esaslar bu raporun hazırlanması sürecinde kabul edilmiştir. Bu düzenlemelerin uygulanması ifade özgürlüğünü ihlal etme potansiyeli taşımaktadır.

Ülkemizde serbestleşmeye yasal olarak yol açan düzenlemenin 2000 yılında ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna yetkilendirme yetkisinin 2001 yılında verildiği ve serbestleşmenin tam olarak 2004 yılında başlaması yasa gereği olduğu dikkate alındığında aradan geçen süreler rağmen yeterli yol kat edemediğimiz ortaya çıkmaktadır. Bu durum AB değerlendirmelerinde de görülmektedir. AB uyum sürecinde iki aşamalı beklentiler oluşmuştur. Kısa ve orta vade ile belirlenen ve yukarıda özet olarak sunulan beklentilerin bir an önce yerine getirilmesinin sağlanması uyum süreci için önem taşımakla birlikte ülkemizin telekomünikasyon sektörünün de gelişmesi bakımından önem taşımaktadır.

8. SEKTÖREL YAPILANMA

Sektörde politika belirleyici Ulaştırma Bakanlığı'dır. İkincil Düzenleme, Denetleme, Hakemlik ve Yetkilendirme gibi görevleri yerine getiren Özerk Düzenleyici Kurum olarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu görev yapmaktadır. Telsiz sektöründe tavsiyelerde bulunmak üzere Haberleşme Yüksek Kurulu görev yapmaktadır. Bu Kurulun sekretarya görevi Ulaştırma Bakanlığı Haberleşme Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir.

Telekomünikasyon sektöründe ürün ve cihazların piyasaya arzı veya dağıtım aşamasında Piyasa gözetimi ve denetimi yapılmaktadır. Bu konuda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde yer alan Piyasa Gözetimi Laboratuvarı ve denetim elemanları AB normlarına uygun çalışmalarını sürdürmektedirler.

Ocak 2007 tarihinde kurularak çalışmalarına başlayan TOBB Türkiye Telekomünikasyon Meclisi, sektörümüzün önemli tüm kamu ve özel kesim temsilcilerini, STK'larını çatısı altında bir araya getirerek ülkemizde telekomünikasyon sektörünün gelişmesi ve verimliliğinin artırılmasında önemli bir sorumluluk üstlenmiştir. Rekabet yoğun sektörümüzde rekabet üstü işbirliğinin geliştirilmesine de önemli katkılar sağlayacak Türkiye Telekomünikasyon Meclisi bu yönü ile sektörde ilk olma özelliğini taşımaktadır.

TOBB Türkiye Telekomünikasyon Meclisi'nin yanı sıra telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren önde gelen sivil toplum kuruluşlarını; MOBİSAD, TEDER, TELKODER, TESİD, ve TÛTED olarak sıralamak mümkündür.

Uluslararası sektör örgütlerinde farklı statülerde yer alan kamu ve sektör Temsilcileri aşağıda belirtilmiştir.

CEPT (Posta ve Telekomünikasyon İdareleri Avrupa Konferansı); Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

ECTA (European Competitive Telecommunications Association); TELKODER
ETSI (Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü); Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Aselsan, Turkcell, Türk Telekom, Vodafone IT Hizmetleri

IRG (Bağımsız Düzenleyiciler Grubu); Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
ITS (Uluslararası Telekomünikasyon Topluluğu); Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
ITU (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği); Ulaştırma Bakanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Koçnet, Turkcell, Türksat Türk Telekom,

GSMA (GSM Birliği); Avea, Turkcell, Vodafone

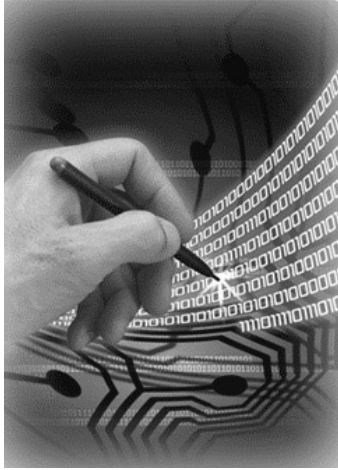
9. SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI VE VERİMLİLİK

Telekomünikasyon sektöründe yapılması gerekenler 3. ve 6. bölümlerde ayrıntılı olarak verilmiştir. Bununla birlikte sektörde rekabet ortamının gelişmesi ve güçlenmesi için Ulaştırma Bakanlığı ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından ilgili politika ve düzenlemelerin zamanında ve uluslararası gelişmelere paralel olarak yapılması gayretlerinin daha da güçlendirilmesi zaruridir.

Sektörün önemli bir yapısal sorunu teknoloji odaklı yapıdan kullanıcı odaklı yapıya tam geçiş sağlanamamış olmasıdır. Dünya genelinde hedeflendiği ve sağlandığı gibi kullanıcı odaklı yapıya geçilmesi ile sektörümüzde rekabet gücü ve verimlilik artacaktır.

10. GENEL DEĞERLENDİRME

Serbestleşme

Ülkemizin Bilgi Toplumu olma hedefi doğrultusunda serbestleşmenin stratejik bir öncelik olarak tespit edilmesi önemlidir. Sektörün gelişimi açısından da öncelikli unsur serbestleşmenin tam anlamıyla sağlanması ve etkin rekabet ortamının tesis edilmesidir. Serbestleşme kapsamında; altyapı işletmeciliğinin etkin hale gelmesi, telekomünikasyon hizmetlerinde adil rekabet şartlarının oluşturulması, çağrı sonlandırma ücretlerinin maliyet ve makul kar prensibine göre gerçek maliyetler seviyesine indirilmesi, erişim şebekelerinde Veri Akış Erişimi, Yerel Ağın Paylaşımına Açılması, Genişbant Telsiz Erişim gibi gerekli

düzenlemelerin tamamlanması, ortak yerleşim ve tesis paylaşımının sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması, sabit telefon hizmetlerinde numara taşınabilirliğinin hayata geçmesi ve yetkilendirmeye tabi olan 3N/UMTS gibi teknolojilerin uygulanabilir hale gelmesi sektörde rekabet ve verimliliği arttırmada öncelikli yapılması gerekenlerdir.

Yüksek Vergi Yüğü

Mobil ve sabit internet erişimi hizmetleri üzerindeki ÖİV'nin %5 oranına düşürülmesi sektörümüz açısından olumlu bir gelişmedir.

Ancak, sektörün verimliliğinin önündeki en büyük ekonomik engel olan mobil ve sabit telekomünikasyon hizmetleri üzerindeki yüksek vergi oranları ivedilikle düşürülmelidir. Haberleşme alanında, özellikle Mobil Telekomünikasyon hizmetlerinde %60'a yaklaşan yüksek vergi oranlarının makul seviyelere çekilmesi, hem sektörün gelişimini hızlandıracak, hem de kullanıcıların bu hizmetlerden daha fazla yararlanmasını sağlayacaktır. Sektörde rekabetin desteklenmesi adına ilk abonelik sırasında alınan vergilerin öncelikle değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Rekabet Öncesi İşbirliği, Ar-Ge ve İnovasyon

Telekomünikasyon sektörü ülkenin lokomotif ve stratejik sektörlerinden birisidir. Bu bakımdan sektörde rekabet öncesi işbirliğinin gelişiminin sağlanması, yurt içinde daha fazla Ar-Ge ve inovasyona dayalı tasarım ve üretimin yapılması ülkemizin 21inci yüzyılın yıkıcı rekabet koşullarında güçlü çıkmasına katkı sağlayacaktır.

26 Şubat 2009 tarih ve 5746 sayılı Ar-Ge yasının teknoparklar ve Ar-Ge çalışmaları konusunda birçok yenilik getirdiğini söylemek mümkündür. Yeni yasada Araştırmacıdan-Destek Elemanına kadar yapı içindeki tüm personel tanımlanmıştır. Ayrıca, bu yasa ile vergi ödemelerinde Ar-Ge teşvikinden yaklaşık 2,5 kat daha fazla yararlanılmasının önü açılmıştır. Bu ve 3N ihale dokümanında yer alan Ar-Ge hükümlerinin yararlı sonuçlar oluşturacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra Elektronik Haberleşme Yasasında Kurum gelirlerinin %20 sinin Ar-Ge'ye ayrılması olumlu bir gelişme olarak kaydedilmiştir.

Ulusal Telekomünikasyon Politikası

Telekomünikasyon Sektöründe verimliliğin ve rekabet gücünün artmasında, Ulaştırma Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kurumların öncülüğünde ve koordinasyonunda, tüm tarafların ortak gayretleri ve katkıları ile ulusal Telekomünikasyon Politikasının oluşturulması ve benimsenmesinin önemi büyüktür.

Sektörde düzenlemeler yapılırken;

Ülkemiz telekomünikasyon altyapısının dünyadaki telekom alanında etkinliği ve verimliliği artıran teknolojik gelişmeler paralelinde kesintisiz olarak yenilenmesi ve işletmecilerin eski teknolojilere yatırım yapmak zorunda bırakılmamaları esas olmalıdır. Bu amaçla yetkilendirilmiş her işletmecinin altyapısında en verimli teknolojiyi kullanabilmelerini engelleyen gerek mevzuat gerekse yetkilendirmelerdeki her türlü düzenleme, kısıtlama yeniden değerlendirilmeli ülke kaynaklarının verimli kullanılması sağlanmalıdır.

Düzenlemelerin hukuki incelemesini gerçekleştiren mahkemelerin yeterli düzeyde telekomünikasyon hukuku ve ekonomisi bilgisine sahip olmaları sağlanmalı gerekirse ihtisas mahkemeleri kurulmalıdır.

Kamu Güvenliği ve Acil Durum Haberleşmesi

Ülkemiz deprem kuşağında olup; taşıdığı riskten dolayı GMPCS, OKTH (Ortak Kullanımlı Telsiz Sistemleri) ve uydu haberleşme sistemlerinin Kamu Güvenliği ve Acil Durum Haberleşmesi alanında kullanılmasını destekleyecek çözümlerin hayata geçirilmesi hayati önem taşımaktadır.

Fiber Altyapı

Telekomünikasyon altyapısının çağın gereklerine uygun bir şekilde geliştirilmesi "FTTH fiber to the home" olarak literatüre geçen evlere fiber erişiminin desteklenmesi önceliklerimiz arasında yer almalıdır. Fiber erişiminin desteklenmesi bir yandan Genişbant'ı her ortama kolayca eriştirirken, diğer taraftan neredeyse tamamı yerli sermayeden oluşan ülkemizdeki fiber kablo üreticilerinin daha da gelişmesine önemli destek sağlayacaktır.

Ölçülebilirlik

Sektörle ilgili düzenli ve kapsamlı istatistiki çalışmaların yapılması, bunu sağlayacak düzenlemelerin ve bütçe tahsislerinin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmalar, sektörün ve bileşenlerinin büyüklükleri, diğer sektörlere etkileri gibi önemli verilerin elde edilmesine ve sektörle ilgili sağlıklı değerlendirmelerin yapılmasına temel oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

http://www.tk.gov.tr/doc/lisans/isletmeci_sayilari.htm